

Suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission lausunto Tanskan Meriviranomaisen ehdotuksesta uudeksi merisuunnitelmaksi

Suomalais-ruotsalaisen rajajokisopimuksen maantieteellinen soveltamisalue koskee Tornion- ja Muonion jokien kansainvälistä valuma-aluetta sekä rannikkoaluetta Tornion ja Haaparannan edustalla. Näin ollen merkittävin osa on jokialuetta. Tornionjoki on koti Itämeren merkittävimmälle luonnon lohikannalle. Vaikka merialuesuunnitelman painopiste onkin mainitun soveltamisalueen ulkopuolella, on merellisillä toiminnoilla jopa ratkaisevaa merkitystä anadromisille kalakannoille. Rajajokikomissio lausuu ehdotukseen merialuesuunnitelmaksi - lähinnä anadromisten kalojen näkökulman kautta.

Merellinen tuulivoima Itämerellä

Rajajokikomissio on huomannut, että suunnitteilla on suuri määrä tuulivoimaa merialueelle Perämereltä alas Eteläiselle Itämerelle ei ainoastaan Ruotsissa ja Suomessa, vaan myös muissa Itämeren maissa. Komissio toteaa, että on erittäin suuri haaste arvioida yhteis- ja kumulatiiviset vaikutukset kaikista hankkeista kokonaisuutena, ottaen huomioon suunnitteilla olevan merellisen tuulivoiman mittakaavan laajalla maantieteellisellä alueella, jossa monta valtiota.

Vaikutukset vaelluskaloihin

Tornionjoki on kotijoki Euroopan elinvoimaisimmalle luonnonlohikannalle ja tuottaa suurimman osan koko Itämeren luonnon lohesta. Tornionjoen lohi vaeltaa syönnösalueille jopa eteläiselle Itämerelle ja takaisin Tornionjokeen kutuvaelluksellaan. On tiedossa, että Tornionjoen lohi vaeltaa jopa tanskalaisille vesialueille syönnösvaelluksellaan merellä. Komissio korostaa, että myös muita vaelluskalalajeja kuten ankerias, nahkiainen, vaellussiika ja meritaimen on tärkeää huomioida.

Tätä kirjoittaessa puuttuu tietoa lohien tarkoista vaellusreiteistä, mutta on olemassa tietoa, joka pohjautuu saalistietoihin. Niiden perusteella lohi vaeltaa pitkin Suomen länsirannikkoa kutuvaelluksellaan kohti pohjoisia Perämeren lohijokia. Vuoden 2023 aikana SLU:n (Sveriges Lantbruksuniversitet) kalatelelemetryhmä on seurannut lohien vaellusta, jotka merkittiin satelliittilähettimillä eteläisellä Itämerellä. Tulokset viittaavat siihen, että ainakin osa lohista vaeltaa muutaman suunnitellun tuulivoimapuistoalueen läpi tai niiden läheisyydessä. On kuitenkin olemassa tarvetta lisätutkimukselle ja sen edellytyksenä on tutkimusten rahoitus.

Suunniteltu tuulivoima merialueella Ruotsin itärannikon ja Suomen länsirannikon edustalla sijoittuu suurin piirtein lohien vaellusreiteille. Tuulivoimaloista on tarpeen johtaa sähkö maalle merenpohjalle sijoitettavien merikaapeleiden kautta, jotka asettautuisivat poikittain lohien vaellusreiteille niin, että lohien tulisi ylittää suuri määrä merikaapeleita vaelluksellaan.

Rajajokikomissio huomauttaa, että ei voida poissulkea mahdollisuutta, etteivätkö elektromagneettiset kentät ja muut tuulimyllyjen vaikuttavuudet voisi olla uhka vaelluskalastolle. Komissio toteaa, että tätä kirjoittaessa on rajoitetusti kokemusta merellisestä tuulivoimasta Itämerellä, mikä vaikeuttaa mahdollisten vaikutusten arviointia. Suuri kysymysmerkki on juuri yhteis-

ja kumulatiiviset vaikutukset suuresta määrästä tuulivoimapuistoja teollisessa mittakaavassa laajalla alueella.

Komissio toteaa, että on mahdotonta ottaa kantaa ehdotettuihin energia-alueisiin ottamatta huomioon energia-alueiden kokonaisuus koko Itämerellä ja Pohjanlahdella. On mahdollista, että Tornionjoen lohi hyödyntää syönnösalueita, jotka asettuvat samoille alueille, joille Tanska ehdottaa merellisiä energia alueita. Ottaen huomioon tämänhetkisen rajallisen tiedon määrän merituulivoiman vaikutuksista vaelluskaloihin rajajokikomissio pitää tärkeänä, että toimitaan varovaisuusperiaatteen mukaisesti.

Rajanylittävä yhteistyö merellisen tuulivoima kokonaisvaikutusten arvioimiseksi

Rajajokikomissio toteaa, että yhteistyö Ruotsin ja muiden Itämeren maiden kanssa kokonaisvaikutusten arvioinnissa on erittäin tärkeää varsinkin siitä syystä, että vaelluskalat (etenkin Tornionjoen lohi) ovat yhteinen resurssi. Siinä tapauksessa, että joku Itämeren valtioista aiheuttaisi merituulivoima-hankkeilla vaellusesteitä tai muuten vaikeuttaisi lohen elinoloja, se voitaisiin katsoa rajan ylittävänä vaikutuksena.

Komissio esittää, että strategisessa työssä tulisi varmistaa, että ei kiirehdiä liiallisesti merituulivoiman rakentamisessa ennen kuin kokonaisvaltainen vaikutusarviointi on mahdollista ja voidaan varmistaa, että vaelluskaloille ei aiheuteta peruuttamatonta haittaa.

Lausunnon on valmistellut komission vesi- ja ympäristöinsinööri Simja Lempinen. Komissio on hyväksynyt lausunnon sähköpostimenetelmällä 17 tammikuuta 2024 ja lausunto on tallennettu ACTA diaarihallintajärjestelmään.

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio

TIEDOKSI

Ympäristöministeriö

Ruotsin Meri- ja vesiviranomainen